

Even dacht ik slachtoffer te zijn van zo'n practical joke waarop Nederlanders elkaar op 1 april plegen te onthalen. Met de woorden 'hier, dit zit er ook bij' overhandigde Els me een miniboekje dat ze had gevist uit een bibliotheek, een nalatenschap aan boeken die óók weer in onze woning was beland en waarover een en ander te doen was geweest. Ons huis bezwijkt al onder de boekenlast en er komen er steeds meer. Van het voornemen 'we moeten er eens wat weg doen' kwam tot dusver niet veel terecht. Bovendien had ik met de boeken die nu de woning in waren gesjouwd totaal geen binding. Ze behandelden thema's die ik, gemakshalve, aanduid met de benaming hocus-pocusboeken, zielenknijperij dus. Ik ben mij ervan bewust met deze aanduiding lezers te schofferen, maar ga verdere discussies over dit onderwerp uit de weg. Toegegeven, het bewuste boekje leidde tenslotte bij mij eveneens tot zielenknijperij. En ook bij Andri Binsbergen. Hier is het verhaal.

Het ging om een klein formaat vogelgidsje met aan de zijkant wat brandschade en uitgevoerd met een dieprode linnen band. De titel luidde *Landbirds. Bird Guide. Song and Insectivorous Birds East of the Rockies*. Auteur en illustrator was de Amerikaan Charles Keller Reed. Deze publiceerde in de Verenigde Staten tussen 1901 en 1915 35 natuurboeken, waaronder in 1906 deze *Landbirds*, eentje uit een serie. Mijn exemplaar betrof een uit 1933 daterende herdruk, die was verzorgd door de zoon, Chester A. Reed, die in de voetsporen van zijn vader trad. Via Google is er veel over beide heren te lezen.

Bij het bekijken van *Landbirds* geloofde ik mijn ogen niet. Dit was onze *Zien is Kennen*, weliswaar in een nog kleiner formaat, in het Engels en met Noord-Amerikaanse vogelsoorten, maar verder tot in detail congruent: dezelfde pagina-indeling en subhoofdstukjes, ook één soort per pagina, de opzet van de illustraties, ja zelfs een eendere papiersoort en eenzelfde lettertype.

Redelijk verbijsterd zat ik het boekje door te bladeren. Had een Amerikaanse gids model gestaan voor *Zien is Kennen*?, het boekje dat mij heilig was en is en dat mij in 1950, toen ik net dertien jaar oud was, de Nederlandse avifauna openbaarde? De gids waarvan de platen van Rein Stuurman liggen opgeslagen aan de binnenzijde van mijn ogen en waaruit ik hele passages kan citeren? Naar mijn smaak was een van de deugden van *Zien is Kennen* de voor zijn tijd originele en baanbrekende opzet. En dan nota bene van eigen bodem! Neen dus. Het idee stamde juist van de andere kant van de Atlantische Oceaan. Toen hier in 1937 *Zien is Kennen* verscheen, trad Roger T. Peterson in Noord-Amerika alweer met een nog vernieuwender determinatiegids voor het voetlicht.

De rest van de avond was ik met de twee gidsen bezig. Dat *Landbirds* ruim een eeuw oud was, werd alleen al duidelijk doordat het boekje twee soorten beschrijft waarop men in de VS begin twintigste eeuw nog kans had ze te zien: de grote ivoorsnavelspecht en de Carolina parkiet. Waarschijnlijk had Charles Reed de duiven in een ander deeltje ondergebracht, want een derde soort waarvoor toen de klok luidde, de trekduif, ontbreekt. Uit de prologen in *Landbirds* blijkt hoezeer er begin vorige eeuw (óók) in de VS in de natuur werd huisgehouden. We lezen: 'It is an undisputed fact that a great many of our birds are becoming more scarce each year while a few are, even now, on the verge of extinction'. Verder geeft Reed een reeks adviezen hoe we vogels beter kunnen beschermen. Dat Amerikanen ruim een eeuw geleden ook al goede marketeers waren blijkt uit het advies om twee exemplaren van de gids aan te schaffen: eentje in leer gebonden voor in de boekenkast en een ingenaaide voor in het veld.

Daarna was mijn oude *Zien is Kennen* aan de beurt. Overbodig te melden dat karrenvrachten weemoed mijn deel waren. Het boekje lag aardig uit elkaar, zodat ik mij voornam het een opknopbeurt te laten geven, hetgeen mijn vriend Luuk onlangs met zijn exemplaar deed. Als een soort eerbetoon. Ik placht destijds in mijn exemplaar nieuw waargenomen soorten onderaan de tekst bij te schrijven, de link 'mijn waarnemingen' op de waarnemingssite *avant la lettre*. De eerste ouderlijke vakantie met *Zien is Kennen* op zak voerde naar Otterlo, een bestemming waartegen ik mij hevig verzette. Want Texel was het ideaal. Otterlo leverde wel een rode wouw op, een duinpieper en een nachtzwaluw. Na hevig soebatten gidste een boswachter van de Hooge Veluwe mij naar twee uitgevlogen haviken. Van een door mij tenminste zo hevig begeerde zwarte specht kwam het toen niet. Volgens de bijschrijvingen in *Zien is Kennen* was het met die soort pas in 1955 prijs. Enfin, ik zal

u verdere nostalgische mijmeringen besparen, met uitzondering van de bekentenis dat die avond de aquarellen van Rein Stuurman wederom mijn applaus kregen.

Een paar dagen later, op 5 april 2014, ontmoette ik bij de opening van de nieuwe trektelpost Breskens Ruud Vlek. Diens kennis van ons nationale ornithologische erfgoed is groot, maar desondanks was ook voor hem nieuw dat een Amerikaanse gids kennelijk model had gestaan voor *Zien is Kennen*. Ruud adviseerde de Texelaar Andri Binsbergen eens te polsen, de zoon van wijlen Nol Binsbergen, een van de auteurs van *Zien is Kennen*. Andri mailde terstond het volgende terug:

'Ik weet dat *Zien is Kennen* gemaakt is naar een Amerikaans boekje. Mijn vader had het indertijd. Ik kan het mij herinneren. Het boekje is echter in de oorlog samen met andere boeken en spullen gestolen uit een houten huisje dat Nol te leen had om rustig te kunnen schrijven. Nergens heb ik de titel kunnen vinden, maar nu.... Ik ben verrast! Ik zou het erg graag bekijken'.

Welnu, dat laatste is inmiddels gebeurd. Het boekje dat Els verworven had behoorde toe aan een in 'Ons Indië' geboren dame. Het was beschadigd geraakt bij een brand die haar woning in Kralingen-Rotterdam had geteisterd. Pas later kwam ik op het idee om na te gaan of er in het aardige in 2005 verschenen boek over Rein Stuurman en *Zien is Kennen* iets te vinden was over het Amerikaanse voorbeeld. Daarin staat te lezen dat het boek als twee druppels water op de Amerikaanse *Bird Guide* lijkt, maar wel met als toevoeging dat critici zelfs in het buitenland geen uitgave hebben gevonden die de concurrentie met het uiterst informatieve, kleurrijke en handzame *Zien is Kennen* aankan! En weer wat later attendeerde Ruud Vlek me erop dat Karel Voous in diens *In de ban van vogels* vermeldt dat het boek van Chester A. Reed als voorbeeld heeft gediend voor *Zien is Kennen*. Voous kreeg destijds die informatie van mevrouw Schoonderbeek, de weduwe van de uitgever A.G. Schoonderbeek.